

Strategi PFAS

Allmän beskrivning av ämnesområdet

Perfluorerade alkylsyror (PFAS) är en grupp svårnedbrytbara ämnen som vi kan hitta i många produkter då de har flera egenskaper som gör dem attraktiva, tex som vattenavstötare på kläder och skor. Då de är svårnedbrytbara stannar de under lång tid i naturen efter utsläpp och hamnar ofta i grund- och ytvatten som vi använder som dricksvatten. Några av de specifika ämnen som finns i gruppen är bekräftat farliga och har förbjudits i Sverige. Det mest undersökta och det som betraktas som mest hälsofarligt är PFOS, som tidigare har funnits i exempelvis brandskum men förbjöds 2015. I Österåker hittar vi PFOS i några av våra sjöar och vattendrag och det är i de flesta fall oklart vad som är källan. Många PFAS ämnen är inte tillräckligt undersökta och indikationer finns på att flera kommer att visa sig vara miljöfarliga och behöver fasas ut. PFAS-ämnen är mycket svårnedbrytbara och det finns idag inga riktigt bra saneringsmetoder utan dessa är under utveckling och är i flera fall enbart på forskningsstadium. Då PFAS finns i en stor mängd produkter inom allt från brandskum till skidvalla så kommer det att bli en process att fasa ut dem ur systemet. Innan saneringen av dessa ämnen påbörjas, bör nytillförseln strypas så det inte tillkommer ny förorening efter utförd sanering.

Nulägesbeskrivning Sverige

PFAS ämnen är under utredning i Sverige och flera myndigheter har uppgifter kopplade till undersökning av PFAS. Kemikalieinspektionen är en av de inblandade myndigheterna och har som mål att helt fasa ut användningen av PFAS ämnen och de har tagit fram en nationell strategi för detta. I Kemikalieinspektionens strategi delas PFAS in i två olika kategorier beroende på toxicitet och utfasningen hanteras olika i de två kategorierna. Det pågår i Sverige flera forskningsprojekt gällande rening av PFAS i vatten.

I Sverige har man identifierat att platser där brandskum nyttjats för att tex öva släckningsarbete läcker PFAS. Det har också uppmärksammats att det kan läcka även från andra verksamheter och anrikas sedan i nedanförliggande vattenförekomster. PFAS har hittats i vattentäkter och i ett uppmärksammat mål nyligen så dömdes en kommun i södra Sverige som ersättningskyldig för att den kommunala vattentäkten innehöll stora mängder PFAS som påverkat de som druckit vattnet.

En problematik är att varor innehållande PFAS kommer in till Sverige från hela världen vilket innebär att det inte räcker med förbud i Sverige och inte heller i EU utan det krävs ett globalt beslut om förbud för att stoppa tillflödet av PFAS.

Nulägesbeskrivning Österåker

Inom ramen för kommunens miljöövervakning har PFAS mätts på flera platser av miljö- och hälsoskyddsnämnden och därigenom har vatten med höga halter identifierats. Denna provtagning kommer att fortsätta men det är inte fastlagt i vilken omfattning.

Kommunen har även identifierat olyckplatser där brandskum använts och dessa platser har lagts in i kommunens kartsystem. Dessa platser är potentiella hotspots som behöver undersökas mer och eventuellt åtgärdas

Kommunen har en kemikalieplan där PFAS hanteras, dels inom åtgärdsområde upphandling då kommunen inte ska köpa in varor som innehåller utfasningsämnen enligt Kemikalieinspektionens

PRIO-databas där de prioriterade PFAS-ämnena ingår. Samt inom en egen åtgärds punkt där det framgår att PFAS inte ska öka i kommunens vattenförekomster och åtgärder för att hindra att så sker är fortsatt provtagning och kunskapsuppbyggande. Det ska också samverkas mellan kommunen, Roslagsvatten och räddningstjänsten i syfte att förebygga spridning av PFAS och slutligen ska inget onödigt släckningsarbete med PFAS innehållande skum utföras.

Målbeskrivning 10 år fram

Följande punkter bör strävas efter att uppnå inom 10 år

- Minska tillflödet av PFAS till våra vatten
- Kommunen köper inte in produkter innehållande PFAS
- Identifierat de mest prioriterade platserna för sanering av PFAS och då primärt PFOS som är en av de mest toxiska PFAS-ämnena.
- Påbörjat sanering av de mest prioriterade PFOS källorna.
- PFAS renas i avloppsvatten där höga halter förekommer
- Brandskum innehåller inte längre PFAS.
- Samarbeta mellan kommunen Roslagsvatten och brandförsvaret för att minska spridningen av PFAS från PFAS-förorenade platser.
- Identifierat inom vilka områden det finns PFOS i grundvattnet

Arbetsätt för att nå målbeskrivningen

Följa kemikalieplanens åtgärdsområden kopplade till PFAS.

Följa upp kommunens miljömål kopplade till PFAS.

Provtagning i kommunalt miljöprovtagningsprogram för att identifiera höga halter.

Källsökning för att hitta varifrån PFAS läcker för att identifiera platser för sanering.

Utvärdera och utveckla lämpliga metoder för rening och sanering. Olika metoder är under utveckling och sanering bör avvaktas med tills det finns metoder som ger ett säkerställt bra resultat och passar de för kommunen aktuella platserna.

Utföra sanerings- eller reningsprojekt i de identifierade lokaler som har prioriterats som extra viktiga

Koppla mot miljömål och andra strategiska dokument även omvärldens mål är viktiga att ha med

Miljömål rent vatten:

Uppnå god ekologisk och kemisk status i våra vatten till 2027

Styrdokument:

Kommunens kemikalieplan

Lokalt åtgärdsprogram för vatten

Aktörer som vi ska samarbeta med